

Aktivní obrana.

(Příspěvek k vymezení pojmu.)

Služební předpisy československé branné moci G-V a P-I-1 stanoví oba jasně, jednak ráz operací útočných, jednak ráz operací obranných.

A velmi správně také ihned s počátku zdůrazňují převahu útočných operací oproti ostatním.

„Jediné ofensivou můžeme definitivně vnutiti nepříteli svou vůli.“ (G-V čl. 220.)

„Dosíci rozhodných výsledků dovoluje jediné ofensiva.“ (P-I-1 čl. 541.) Zároveň prohlašují, že defensiva může poskytnouti jen negativních výsledků.

A proto je také tento poslední způsob boje oprávněn jen dočasně, buď tím, že nepřítel má velkou početní převahu, nebo že nadřízené velitelství chce provésti mocné úsilí na jiném místě, anebo že chce získati čas a umožniti příchod nových sil do fronty nebo odpoutání nasazených vojsk.

Proto nás nikterak neudivuje, čteme-li v P-I-1, že: „Útočný duch musí tudíž býti pěstován a rozvíjen v celé armádě“ (čl. 541) a vidíme-li oba předpisy zdůrazňovati nezbytnou nutnost, aby i obraně přímo, a to v plné míře možností, byl dán tento ráz aktivity, jenž učiní akci útočnickovu choulostivější, poněvadž vytváří i pro něho ono nepředvídané, jehož se jest obávati jak pro důsledky materiální, tak i pro jeho důsledky morální.

A tento duch předpisů lze vyjádřiti výrazem „aktivní obrana“, která je takřka nařízena, neboť P-I-1 praví (v čl. 541): „avšak obrana nemusí býti úplně trpná...“

Tímto článkem zamýšlím definovati vlastní ráz — charakter — jaký tato aktivní obrana má míti. Při tom se budu opíráti výlučně o ducha — když ne o slovní znění — uvedených předpisů.

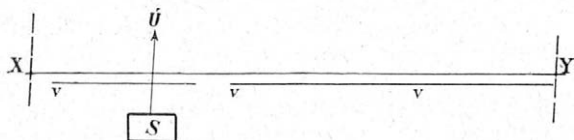
Nutnost takového objasnění se mi zdá nezbytná pro zvláštní ráz, který jsem leckdy slyšel a viděl této aktivní obraně přidělovati.

Zdalo se mi, že pro tyto důstojníky aktivní obrana nebyla již více obranou — které se děsí — nýbrž jakýmsi druhem „útočné obrany“, jejíž podstatný úkol spočívá v tom, aby, jak to v obraně vždy bývá, s omezenými prostředky a na omezené frontě — vymezené ovšem co možná nejvýhodněji — působili ofensivně tak, aby nepříteli překvapili a tím více nebo méně přímo překáželi jeho vlastní útočné akci.

Jinými slovy řečeno, když těmto důstojníkům byl nadřízeným velitelem dán úkol obranný, obrana na určité frontě X—Y, tu se snažili o to, aby buď ihned — což je případ nejvážnější — nebo alespoň během protivníkovy ofensivy a podle zpráv během akce získaných — což je sotva případ méně ožehavý — zahájili s částí sil S útok Ú na nejslabší místo nepřátelské fronty, působíce zbytkem vojsk V obranně, a uskutečnili tímto způsobem aktivní obranu tak, jak myslili, že to chce duch předpisu.

Zde vidíme ihned nebezpečí takového pojetí.

Fronta X—Y dotyčné jednotky je jí dána nadřízeným velitelem podle její obranné schopnosti.

Ve většině případů bude šířka této fronty ovšem širší — je to důsledkem slabých počtů obraně věnovaných — než je ideální šířka, která by se hodila pro zajištění absolutní neporušenosti obranné posice. A přece, a to díky pečlivému přizpůsobení palby k terénu, bude lze zajistiti dobrou obranu a míti ještě tu a tam v hloubce posice některé malé jednotky, určené právě, aby umožnily veliteli nezůstávati pasivním během akce a aby tudíž prováděl *a k t i v n í o b r a n u* v pravém smyslu tohoto slova.

U řešení stoupenců útočné obrany však již tomu tak není.

Aby mohli disponovati jednotkami určenými pro útok *Ú*, k tomu bylo třeba sáhnouti přímo na vlastní obranu tím, že uskutečnili méně hustou a méně hlubokou hlavní palebnou přehradu, že zmenšili i hloubku hlavní posice a zrušili místní zálohy obranné posice. Jaká bude potom hodnota takto okleštěné obrany? Pravděpodobně velmi slabá, zajisté mnohem menší než ona, s jakou počítal nadřízený velitel, a jistě bude neschopná, aby čelila vážnému nepřátelskému útoku.

Pokud se vlastního útoku týká, bude i jeho hodnota přiměřená slabým silám, které jej mají prováděti.

A konečně si můžeme býti jisti, že velitel dotčené jednotky, dbaje především, aby se mu zdařil útok, bude ponoukán k tomu, aby zanedbával poněkud — nechceme-li říci úplně — svůj úkol obranný a že pro jeho zabezpečení bude spoléhati na své podřízené.

Venkoncem to znamená, že velitel naší jednotky, chtěje prováděti tak zvanou *a k t i v n í o b r a n u*, je veden k provádění *p a s i v n í o b r a n y* na větší části své fronty, byť i měl zadosti učinění, že sám také podnikl útok a takto podal důkaz — způsobem ovšem velmi nevhodným — vydatného útočného ducha.

Proto zde zamýšlím poukázati na to, že až na některé nejasné věty, předpisy G-V a P-I-1 takového výkladu pojetí obrany naprosto nepřipouštějí; zároveň zde chci zdůrazniti nebezpečí, která z takového výkladu těchto předpisů mohou hroziti těm, kteří je provádějí.

Jednota doktriny nemá býti prázdným slovem a připustiti rozšíření tak mylného pojetí obrany by znamenalo porušení této jednoty.

*

Polní řád prohlašuje hned na počátku IV. části — základní pojmy — že „bitva defensivní obsahuje řadu akcí ofensivních (protiútoků), aby byl udržen terén“... (čl. 222) a zároveň orientuje, a to jediným slovem v závorkách, čtenáře o druhu činnosti, kterou míní v obraně vyjádřiti ve formě pohybu. Je to zejména protiútok, jímž jest vyjadřován útočný duch obráncův. A zde, poněvadž není

zvláštní definice, předpis potom jasně uvádí, že protiútokem rozumí dobytí celého nebo části terénu, kterého se zmocnil útočník.

Níže pak uvádí (čl. 227):

„Manévr vyhledáváme a provádíme u všech jednotek od nejmenší do největší, u všech zbraní, u všech způsobů boje, v ofensivě i defensivě.“

„Při obraně záleží manévr hlavně v organisaci palby a v úpravě terénu, kombinované s promyšlenými a připravenými ústupy, protiútoky a protiofensivami.“

Tedy tentýž pojem jako shora, je však rozšířen.

Činnost obráncova má se především projevovati v organisaci palby a úpravě terénu. To znamená, že obránce nemá pouze stanovit původní plán palby odpovídající nejpravděpodobnějším předpokladům nepřátelského útoku, nýbrž že musí býti s to, aby i během boje pozměňoval tento plán palby tak, jak by to vyžadovaly okolnosti (zničení palebných zbraní, místní úspěch nepřítele, obchvat křídel dotyčné jednotky, atd.).

A to nám praví, že organisace terénu musí býti dosti široce pojata tak, aby každý vpád nepřítele na tom či onom místě obranné posice nenarazil na obránce, který by byl překvapen, a aby tento mohl okamžitě postavit místo ztracené části posice novou přepážku, kde mu bude lze protivníka zastavit.

A studujeme-li obranné boje poslední války jen z těchto dvou hledisk, palby a terénu, uvidíme, že velitelé musili podati důkaz veliké činnosti, chtěl-li zajistiti jen provedení obranného úkolu, který jim byl svěřen.

Je nám líto viděti zde protiofensivu vřaděnou mezi akce obrany. Protiofensiva není více obranou; je to znovuzahájení ofensivy alespoň na určité frontě.

Níže uvádíme přesně, na které ofensivní akce autoři G-V pravděpodobně mysleli, když vyřkli slovo protiofensiva. Věc má tím větší význam, poněvadž toto poslední slovo čl. 227 (protiofensivami) je nepochybně jedním z těch, jež se zdají v očích stoupenců útočné obrany jejich pojetí ospravedlňovati.

V 3. stati definuje G-V vedení obranné bitvy.

„Vedení defensivní bitvy je založeno na kombinaci všeliké palby a využívání opevněných posic. Bývá to hlavně právě manévr palbou, jímž obránce zlomí útoky nepřítele a udrží své posice.“

Povinností velitele je vésti obrannou bitvu se všemi silami na hlavní posici. Vnikne-li do ní nepřítel, vyžene jej protiútoky...“ (čl. 230 Pol. řádu).

Polní řád definuje vedení obranné bitvy znovu a stejným způsobem v čl. 367; v čl. 371 popisuje podrobně druh protiútoků, které má obránce podniknouti proti útočníkovi v případě, kde se mu podaří vniknouti na více nebo méně široké frontě dovnitř obranné posice.

Nejsou-li křídla obranné posice opřena o nepřekonatelné překážky, pak ovšem stanoví předpis některá ofensivní opatření („...Proto učiníme opatření jednak obranná, jednak útočná“), která jest učiniti; ale pak přesně stanoví, že budou vyjádřeny protiútoky proti vojskům, která by nepřítel vrhl na křídla (Polní řád čl. 380).

Konečně dále v čl. 387 opakuje ještě jednou, že velitelé v všech stupňích musí míti jako podstatnou vůdčí myšlenku vůli udržeti

terén a i dobýti znovu oněch částí tohoto terénu, kterých by nepřítel dobyl, a které by měly velký význam pro případné akce záloh nadřízeného velitele.

Zálohy divisi a i armád „mají za úkol vyhnati nepřitele z hlavní posice, podaří-li se mu do ní vniknouti“.

Až sem by bylo vše bezesporné, mýlka není možná, vše je jasné. Nyní teprve čteme:

„Vede-li nepřítel své hlavní úsilí na některé křídlo, omezí na nejmenší míru sílu svého čelí. Tu pak může útok, ke kterému vyrazí obránce ze své posice přímo proti nepřátelskému čelí příliš prořídle- mu, zmařiti výsledek nepřátelského útoku na křídlo a získati obránci rozhodný úspěch.

Podobného manévru může se rovněž užítí, útočí-li nepřítel čelně. Manévr se pak řídí na část nepřátelské fronty ležící mimo frontu útoku; může býti řízen také na některé z útočnicko- vých křídel.“

Zde běží pravděpodobně o protiofensivy, o nichž je zmínka výše v čl. 227.

Sotva se mýlím, mám-li za to, že tyto 2 odstavce jsou základní myšlenkou, o kterou se opírají stoupenci útočné obrany.

Zde však nezapomínejme, že tu jde jednak o vyšší jednotky, o divise a armády. Nuže při těchto stupních mohou zálohy pozů- stávat z dostatečně velkých počtů, takže v rámci úkolu, povahou svou povšechně obranného, je možno předvídati pro některá místa bojové fronty užití útočných způsobů.

Avšak chraňme se tuto věc zevšeobecňovati a vztahovati i na menší jednotky (brigádu, pluk, prapor), které většinou nemají s do- statek vlastních prostředků pro zabezpečení svého obranného úkolu.

Než přečteme si dříve čl. 387:

„Manévry uvedené v obou předcházejících odstavcích mají za předpoklad, že byla učiněna všechna opatření, aby byla zajištěna neporušenost povšechné fronty celé posice.“

Tedy i u stupně divise a armády je podstatnou podmínkou pro útočnou akci při úkolu všeobecně obranném, že neporušenost posice musí býti bezpečně zajištěna.

Nuže, nám jest známo, že jednak obranná posice vyžaduje značných sil, chceme-li, aby její absolutní neporušenost byla zajištěna, že jednak síly malých jednotek přidělené obranným fron- tům bývají vždy omezené na nejmenší nezbytnou míru. Lze tudíž říci, že pro malé jednotky je výše uvedený případ úplně výjimečný, může-li se vůbec vyskytnouti.

Bohužel se dotkl ducha těch, kteří dychtí podati důkaz o akti- vitě při svém obranném úkolu a svádí je k tomu, že zapomínají na podstatu uvedenou v posledním odstavci čl. 367, když chtějí stůj co stůj podati důkaz o útočném duchu předpisy správně vymezeném.

Listujme však dále v G-V a tu dojdeme hned k divisi, která nás zajímá obzvlášť, tím více, když první odstavec praví toto:

„Následující předpisy platí nejen pro divisi, nýbrž i pro vyšší jednotky menší než divise a pro skupiny složené ze všech zbraní.“

Nechejme stranou vše, co se týká čistě obrany a všimněme si jen těch článků, jež projednávají útočné akce tohoto způsobu boje.

„Zbývající pěchota je zálohou divise, majíc za úkol prováděti

podle rozkazů velitele divise protiútoky, zesílení, vystřídání a jiné manévry, kterých vyžadují obraty boje (čl. 438-PR.).

Na které jiné manévry zde předpis myslí? Lze mít za to, že jsou to tytéž, které stanovil výše v čl. 227 (ústupy) a v čl. 387 (akce ofensivní), ovšem se stejnými výjimkami pro tyto, jak jsou uvedeny v posledním odstavci čl. 387.

Vnikl-li nepřítel do hlavní posice a použili-li velitelé úseků všech svých záloh, takže nejsou s to jej vyhnati, velitel divise buď dodá velitelům úseků posily, aby sami mohli pomocí svých protiútoků situaci uspořádati, nebo podnikne sám celkový protiútok za účelem znovudobytí ztraceného terénu (viz čl. 465 Pol. řádu).

A při tom se stále držíme své doktriny.

V čl. 469 konečně předvídá předpis případ nepřátelského neúspěchu a možnost velitele divise, aby přešel sám k útoku; ale činí tak velmi opatrně a praví, že se tak děje jen na rozkaz vyššího.

„Když se nepřátelský útok ztroskotá, má být i divise hotova jednak odraziti nové nepřátelské útoky, jednak vyraziti sama k útoku nebo k pronásledování nepřítele, dostane-li k tomu rozkaz.“

„Aby učinil zadost úkolu druhému, dá velitel divise vyhledati zprávy o materiálním i morálním stavu nepřítele po jeho neúspěchu; tehdy mohou odvážné případy dáti cenné údaje.“

Má-li velitel divise i v případě nepřátelského neúspěchu se ukázati takto opatrným, tím více musí býti opatrný potud, pokud nepřítel svou akci nezahájil nebo pokud tato se zdá být na dobré cestě.

A co platí u divise, platí tím více i pro nižší jednotky.

Lze tudíž říci, že u divise G-V nezanechává žádných pochybností o druhu ofensivních akcí, které si mohou velitelé dovoliti, šetříce ducha, kterým byl tento předpis psán.

U armády tomu ovšem již úplně tak není, neboť vlastní fronta armády je dosti široká, aby část vojsk zůstala v obraně, zatím co jiná podnikne některé útočné akce okolnostmi usnadněné.

Proto také čteme v § B, pojednávajícím o armádě v obranné bitvě, odstavci 412 o armádních zálohách:

„Mezi těmito zálohami mají hlavní úlohu ty, které mají zastaviti svými protiútoky útoky nepřítele na křídle, a zejména ty, které mají samy provésti útoky do boků nepřítele.“

Kdyby nepřítel vnikl do hlavní posice, stanoví předpis tři případy, pokud se týká užití armádních záloh:

buď zesílení napadených vyšších jednotek,

buď provedení jednoho nebo několik celkových protiútoků pro znovudobytí ztraceného terénu,

buď k provedení útoku na některé jiné části fronty nebo do boku sestavy nepřítele (viz čl. 387).

Tato slova uvedená v závorkách vlastními autory předpisu ukazují zcela, že tento čl. 387 se týká obzvláště armády.

Konečně v čl. 428 stanoví předpis, že v případě nepřátelského útoku na křídlo armády, tato, opírajíc se o příčné posice přehradné a o druhou posici, může armádních záloh použití „k útoku před hlavní posicí proti nejslabším částem sestavy nepřítele.“

Zde opět jde o manévr, který nikdy nelze uplatniti u jiných jednotek.

Přehlédněme nyní zbežně Cvičební řád P-I-1.

Hned v hlavě I. (strana 211), všeobecné zásady, po uvedené již větě: „Avšak obrana nesmí býti úplně trpná“, uvádí předpis „a jakmile dovolí okolnosti, má se znovu zahájití útok.“

Tato věta v předpisu, týkajícím se obzvláště malých jednotek, může býti nebezpečná. Dovoluje tudíž velitelům nižších jednotek (praporu, pluku, brigády), aby si ji vykládali v tomto smyslu: jakmile to okolnosti dovolí, prapor, pluk, brigáda mohou samy přejíti k ofenzivě. A to není zcela určitě to, co autoři předpisu chtěli říci. Bylo by záhodno, aby při novém sestavení tohoto předpisu bylo podobným nejasnostem zabráněno.

Poněkud níže, v čl. 587 čteme opět: „Obrana vojska musí býti připravena k protiútoku nebo k obnovení útoku, je-li nepřítel palbou otřesen anebo naskytne-li se vhodná příležitost.“

Pravda, jde tu jen o „býti připraven“, což pro případ protiútku je velmi logické.

Pro obnovení útoku je to ovšem jiná věc a lze se obávat, že tato myšlenka útočiti v malých jednotkách by se mohla dít na útraty vlastní obrany, neboť obranná sestava je přece jenom hodně odlišná od útočné sestavy a při starosti o tuto by mohla býti zanedbávána první.

Čl. 592, 593 a 594 popisují užití záloh v shora uvedeném smyslu: provedení protiútoků, zesilování vojsk vpředu, vystřídání jednotek vyčerpaných, obranu terénu, kde jsou umístěny. Vše v úplně shodě s doktrinou.

Definitivně řečeno a shrnuto: jedinými místy předpisů G-V a P-I-1, která by mohla býti předmětem rozpravy, jsou:

v G-V:

- u čl. 227: poslední slovo „protiofenzivami“, které se pravděpodobně vztahuje na čl. 387;
- u čl. 387: dva předposlední odstavce, které se týkají jediné armády a divisi na křídle; jsou ostatně umírněny posledním odstavcem téhož článku;
- u čl. 438: poslední věta 1. odstavce „jiné manévry“, kterých vyžadují obraty boje“ — týkající se buď ofenzivních akcí čl. 387, nebo i prostě ústupových manévru nebo přerušení boje;

v P-I-1:

- u čl. 541: poslední věta 3. odstavce:
„a jakmile dovolí okolnosti, má se znovu zahájití útok“;
- u čl. 587: kde předpisuje poslední odstavec, že obranná vojska musí býti připravena k obnovení útoku.

Stačí to pro přeměnu aktivní obrany na jakýsi druh útočné obrany? Myslíme, že samotnými úryvky z předpisů jsme dokázali, že nikoliv.

Ale jediný fakt, že takové výklady mohly býti učiněny, poukazuje na nebezpečí jistých výrazů nebo některých vět, které mají nejasný smysl a které mohou býti vykonavateli různě vykládány.

*

Nutno na konec shrnouti:

Rozumí se samo sebou, že obrana nesmí nikdy býti trpná — pasivní. Musí býti aktivní.

Jinými slovy řečeno to znamená, že obránce jakéhokoli stupně nesmí nikdy umdlévati a stále podávati důkaz aktivity, aby zladil nebo sám včas učinil všechny potřebné dispoice, jakých vyžadují obraty boje.

Tato aktivita bude vyjádřena:

před bojem nepřetržitou a neustále zlepšovanou adaptací plánu palby k terénu a podle různých zpráv o protivníkovi získaných; úpravou terénu neustále zdokonalovanou a lépe odpovídající možnostem nepřátelského útoku;

během boje neustávajícím uspořádáním plánu palby, vhodným využitím dříve provedených prací podle obrátů boje, rychlým uplatňováním záloh určených buď reorganisovati plán palby, buď znovudobýti přizpůsobenými protiútoky část ztracené posice.

Nikdy však nesmí obránce bez rozkazu nadřízeného velitele — pod záminkou aktivní obrany — podniknouti na jakémkoliv místě své fronty akci čistě ofensivní, t. j. akci spočívající v tom, že přenášejí boj před hlavní posici, tedy akci, která nemá nic společného s úkolem, byla-li daná úloha obranná.

Jedinou výjimkou jsou výpady, určené k tomu, aby dodaly o nepříteli zprávy, které jim pátrací prostředky dodatí nemohly.

Avšak tyto výpady budou jen přechodnými operacemi za účelem získání zajatců a bude vždy věci opatrnosti, aby u divise byly omezeny tak, aby se neproměnily na akce opačné, neodpovídající názorům velitele a které by mohly zmenšiti obrannou schopnost obráncovu.

Rozumí se samo sebou, že se zde zabýváme jen včleněnými jednotkami; samostatná jednotka může ovšem, i při plnění úlohy povšečně obranné, kombinovati defenzivu a ofenzivu.

Celá na přetřes daná otázka je důležitá, neboť přijmeme-li názor stoupenců útočné obrany, potom velitel, dávaje svým jednotkám obranný úkol, by nebyl nikdy jist, že jej budou plniti tak, jak si to myslel, jak to chce smysl předpisů a pak by mohlo býti příliš pozdě, aby je uvedl zpět na dobrou cestu.

Proto musíme stůj co stůj zabrániti tomu, aby se tato otázka vynořila; jediným prostředkem pro dosažení tohoto cíle jest odstraniti z předpisů ony nejasné věty, které by se v nich mohly vyskytnouti.

Jak jsme viděli, není sporných míst mnoho; jsou zejména v P-I-1, který se týká malých jednotek. Bylo by si přáti, aby t. č. prováděné přepracování tohoto předpisu si všimlo i shora uvedených nejasností.

Kpt. Stan. SOUSEDÍK:

Letecká fotografie ve službách armády v poli.

Stále stoupající význam leteckého snímku vyplývá z rozvoje letectví, s nímž ruku v ruce jde i zdokonalování fotografie vůbec, a to jak po stránce optické, tak i po stránce mechanické a chemické. Zájem na leteckém snímku dnes mají stejně technické složky civil-